

RUBRIKA: KRONOLOGIJA KRIZE

Zašto Hrvatska u 21. stoljeće ulazi s depresijom

Ostaje otvoreno pitanje iz kojih će se izvora poveæani proračun financirati? * Vjerojatno povećanjem trošarina i unutarnjeg duga. Ali, kako prikupiti potrebna sredstva? * Inflacija je, dakle, ante portas

1993. Početkom listopada, u sklopu Stabilizacijskoga programa Valentićeve vlade, fiksiran je tečaj marke na četiri četvorke (4,444 hrvatskih dinara za jednu njemačku marku). Određenje tečaja je u sebi uključivalo i "rezervu" koja se poslije pokazala suvišnom. Kako se u rastućoj inflaciji realna količina novca smanjuje, to je nastupio proces remonetizacije - tiskanja novca.

1994. Remonetizacija započeta krajem 1993. godine se nastavlja. Štoviše, nacionalna valuta aprecira (tečaj joj raste). Uvodi se kuna, čija stabilnost postaje politički cilj. Optimizam vlasti podržava pozitivan saldo izvoza i uvoza robe i usluga.

1995. Nastavlja se remonetizacija, ali je ona sama po sebi nedostatna da dinamizira privredni razvoj, te počinje "otvaranje" prema inozemstvu.

1996. Zaduzenje prema inozemstvu ekspandira, što će biti zadržano dok će biti moguće. Uvoz robe ne samo da povećava raspoloživi društveni proizvod već, što je za tadašnju vlast bilo značajnije, snizuje opći nivo cijena i na taj nači "drži" inflaciju pod nadzorom.

1997. Godina najvećeg robnog deficita. Raspoloživi društveni proizvod je morao rasti sve brže, kako se ne bi dinamizirala realna inflacija. Uvoz robe ima funkciju "površinskog blagostanja" i subvencioniranja nacionalnih cijena.

1998. Uvodi se porez na dodanu vrijednost, a nagomilana roba iz prethodne godine drži cijene pod kontrolom. Štoviše, cijene proizvođača se dodatno smanjuju. No, to je tako - zadnji put. Cijene na malo i troškovi života se povećavaju, jer ne postoje "zalihe" kod stanovništva iz prethodnih razdoblja. Umjesto da se srede državne financije, sve ostaje "idilično", pa se čak pristupa rebalansu proračuna, što još povećava nesrazmjer prava i materijalnih mogućnosti zemlje.

1999. Zaustavlja se zaduzenje prema inozemstvu. Država se još ponešto uspjeva zadužiti, ali to više nije dovoljno. Pristupa se prodaji "obiteljskog srebra". Ono je ograničeno, ali ipak dostatno da se 1999. godina "nekako riješi". Cijene proizvođača su "krenule", nezaposleno je oko 350.000 osoba. Još 150.000 njih radi, ali ne prima plaću. Fondovi, mirovinski i zdravstveni, su u "komi".

2000. Nastavljaju se prijašnji trendovi. Zaduzivanje u inozemstvu više nije obilan izvor; prodaja obiteljskog srebra ma koliko izgledala spasonosna, to odista nije; visoka nezaposlenost ne pokazuje znakove smanjivanja, štoviše ona raste; cijene proizvođača se dinamiziraju, njihovo

uporno kretanje naviše zabrinjava; rast proizvodnje je nedostatan, jer da bi se zadržao nivo potrošnje koji smo imali, u vrijeme kada je bilo moguće obilno zaduživanje u inozemstvu, proizvodnja bi se morala povećati za iznos više uvezene robe i iznos anuiteta kojima će se otplatiti prethodno uspostavljene obveze; domaće, a već pretežno strane banke, suzdržavaju se od kreditiranja privrede (jednako je sa stanovništvoma); kamatne stope padaju, jer poslovne banke nemaju kome plasirati zajmove osim državi (instrumenti osiguranja naplate su neupotrebljiva, jer je sudstvo neučinkovito), a ona se pojavljuje kao monopson; obavezna rezerva i odnos primarnog novca (novčane mase) prema konsolidiranoj bilanci poslovnih banaka postaje nevažan pri ovakvom "suzdržavanju" od kredita poslovnih banaka privredi i stanovništvu.

KRATKOROČNA PROGNOZA: Javni rashodi pritišću, što će rezultirati rebalansom državnog proračuna. Ostaje otvoreno pitanje iz kojih će se izvora povećani proračun financirati. Vjerojatno povećanjem trošarina i unutarnjeg duga. Ali, kako prikupiti potrebna sredstva? Čini nam se - ograničenim izvorom, zbog neizvjesnosti koje mogu iz te i takve politike proizaći. Inflacija je, dakle, ante portas. (www.rifin.com)

Autor je neovisni financijski analitičar
dr. Guste SANTINI